

Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

7. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212

8. Сімонович Д. В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2011. 20 с.

9. Солоненко О. М. Сучасні міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ. *Науковий вісник НАВС*. 2011. № 6. С. 92–100.

10. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 року. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

11. Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

12. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. Конвенцію ратифіковано із застереженнями Указом Президії ВР № 3484-XI (3484-11) від 26.01.87 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text

13. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Страсбург, 26 листопада 1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text

Фінагесва Інна Олександрівна,
*аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ*

НАДАННЯ ДОПОМОГИ ДІЄЗДАТНІЙ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ – ОКРЕМИЙ ІНСТИТУТ ЧИ СКЛАДОВА ІНСТИТУТУ ОШКИ ТА ПІКЛУВАННЯ: ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Найбільш чисельною категорією учасників цивільних відносин виступають фізичні особи. Законом встановлено, що підставою виникнення цивільних прав та обов'язків є дії цих осіб. Зокрема, такими діями вважається: укладення договорів чи інших правочинів, створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності; інші юридичні факти (правомірні дії); завдання майнової (матеріальної) та

моральної шкоди іншій особі (неправомірні дії) (ч. 2. ст. 11 ЦК України).

Як правило, фізичні особи здійснюють свої права та обов'язки самостійно. Разом з тим, є ряд фізичних осіб, які в силу певних об'єктивних обставин не мають можливості особисто брати участь у тих чи інших цивільних правовідносинах. Такими обставинами є: недосягнення певного віку (малолітність, неповнолітність) або незадовільний стан здоров'я (обмежена дієздатність, недієздатність). Над такими фізичними особами встановлюється опіка чи піклування, де в свою чергу опікун (піклувальник), так би мовити, доповнює відсутність необхідного обсягу дієздатності підопічного.

Однак, законом передбачено і інші випадки, коли здійснення прав та обов'язків покладається на інших осіб. Йдеться про норму ст. 78 ЦК України, якою передбачено, що дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки, має право обрати собі помічника. З огляд у на наведене, підтримуємо думку О.В. Макаренко, який вказує, що подолання перешкод, яких людина, внаслідок незадовільного стану соматичного здоров'я, зазнає на шляху до реалізації належних їй прав та виконання покладених на неї обов'язків, – досягається через такий правовий засіб як надання дієздатній фізичній особі допомоги у здійсненні її прав та виконанні обов'язків [1, с. 35].

Раніше чинне цивільне законодавство оперувало таким поняттям, як «патронаж», але поступово відійшло від такої термінології, замінивши чинною нині нормою, вже згаданої нами, ст. 78 ЦК України. Варто нагадати, що саме поняття «патронаж», як поняття правове, розглядають у двох значеннях. Так, наприклад, в широку розумінні, патронаж – це різноманітні види соціальної допомоги (послуг), в тому числі медичних, побутових, які надаються нужденним верствам населення (соціально незахищеним, мало захищеним громадянам) і включає контроль з боку держави за здійсненням такого виду нагляду. У вузькому розумінні, «патронаж» визначається як цивільно-правовий інститут, що об'єднує норми, які регламентують підстави та порядок надання регулярної правової допомоги (послуг) дієздатним особам, які фізично (за станом здоров'я, і як правило в силу похилого віку) не можуть самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки. Така допомога надається шляхом укладення договору з вказівкою фактичних дій, які має вчиняти помічник стосовно свого підопічного, якому бракує фізичних можливостей самостійно здійснювати свої права та обов'язки.

Отже, можна припустити, що надання допомоги фізичній особі, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки та встановлення опіки та піклування – є різними за своєю сутністю правовими конструкціями. Така відмінність в першу чергу, виявляється в підставах виникнення названих відносин. Так, опіка та піклування встановлюється над фізичними особами, які мають недостатній обсяг дієздатності або ж вона взагалі відсутня, а патронаж – є формою надання допомоги дієздатним фізичним особам.

Є силу закону, опікун (піклувальник) призначається за рішенням суду за

поданням органу опіки та піклування. До того ж, фізична особа може бути призначена опікуном або піклувальником лише за її письмовою заявою (ст. 58-63 ЦК України). Щодо помічника фізичної особи, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки, то він призначається за заявою особи, яка потребує допомоги, при цьому ім'я її помічника реєструється органом опіки та піклування та підтверджується відповідним документом.

На нашу думку, відмінністю між даними формами піклування. Можна назвати спосіб (процедуру) вибору опікуна (піклувальника) та помічника. Якщо йдеться про призначення опікуна (піклувальника), то ключовим моментом, все ж таки, виступатиме рішення суду, який погодить / чи не погодить кандидатуру опікуна (піклувальника). І зазвичай, з такою ініціативою виходить саме орган опіки та піклування, в повноваження якого входить виявлення осіб, що покерують опіки та піклування та призначення їм опікуна (піклувальника). Тоді ж коли йдеться про призначення помічника, з такою ініціативою має виходити безпосередньо саме та особа, яка потребує допомоги.

Але на цьому, по суті, розбіжності закінчуються, оскільки повноваження опікуна (піклувальника) та помічника певною мірою збігаються та спрямовані на забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки. Таку ж мету переслідує і інститут опіки та піклування, що визначено ст. 55 ЦК України.

Таким чином, можемо стверджувати, що проблематика приналежності опіки і піклування та надання дієздатній фізичній особі допомоги до одного правового інституту – залишається на порядку денному і належить до категорії дискусійних. Принаймні, ми залишаємо за собою концепцію дискусійності питання, що буде розвинуто в подальших наукових розвідках.

Список використаних джерел

1. Макаренко О. В. Представництво особи, якій надається допомога в порядку статті 78 Цивільного кодексу України, у судових провадженнях. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3 (9). С. 35–40.

